

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 23

Заснований в 1996 році

Рівне – 2002

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 23. — Рівне: РДГУ, 2002. — 180 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії і практики розвивального навчання, а також з питань педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН

Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович** (Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович** (заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович** (Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна** (Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович** (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович** (Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна** (Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович** (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович** (Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович** (Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович** (Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович** (заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 31.10.2002 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.

Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 4.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2002

Казка і малюнок, як взаємодіючі фактори, в період дошкілля утворюють міцне підґрунтя особистісно-розвиваючих програм та методик. До казки можна ставитися неоднозначно, але це свідчить лише про її розвиваючий потенціал, який ще недостатньо вивчений практиками і тому не використовується оптимально. Казку можна сприймати як філософську притчу, форму та стиль життя, світогляд тощо. Усі ці рівні самоцінні і утворюють багатство і унікальність її як освітнього та виховного засобу і фактору особистісного розвитку, середовища для спілкування дорослого з дитиною.

Розвиток малюнка - це процес, який водночас є об'єктивним і суб'єктивним. Він передбачає збагачення тематики, набуття дитиною досвіду роботи з зображувальними матеріалами, оволодіння різними зображувальними техніками і виражальними засобами. Якщо дитина йде шляхом "спроб і помилок", цей процес є творчим, але довгим. Втручання дорослого, який "організовує" цілеспрямоване навчання малюванню, може серйозно зашкодити малюнку: знищити його оригінальність, безпосередність, щирість та відвертість. Він може стати більш академічним", але втратить головне - "казку дитинства". Тому керівництво малюванням в період дошкілля залишається проблемою, яку варто досліджувати.

На шляху до її розв'язання ми визначили психолого-педагогічні умови, за яких дитячий малюнок може розвиватися у визначених напрямках достатньо ефективно відповідно традиціям і принципам гуманістичної педагогіки:

- транслявання дітям через казку її особистісно-розвиваючого потенціалу;
- набуття дитиною досвіду рефлексивної діяльності шляхом різних форм роботи з казкою (придумування, драматизація, ознайомлення з мистецтвом книжкової ілюстрації, малювання казок ін.);
- розвиток інтересу дітей до процесу і результату малювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К.:ІЗМН,1999. – 62с.
2. Пабат В.В. Казка невіддільна від краси// Теорія і практика сучасного естетичного виховання у контексті педагогічної спадщини Василя Сухомлинського: Зб.наук. праць. – Полтава,1998. – С.222-226
3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. – К., 1981. – С.273.
4. Туров М. Створи свою казку // Дошкільне виховання. – 1997. – №9. – С.11.
5. Зинкевич-Евстигнеева Т.Г. Тренінг по сказкотерапії. – СПб.,2000.– 254с.
6. Королева Т., Дмитриева В. Рисуем сказки //Дошкольное воспитание. – 2002. – 12. – С.34-37
7. Красовицкая.Л.М. Путешествую по сказочным мирам//Детская литература. – 1985. – №8.–С.56-62.

Одержано редакцією 09.09.2002.

УДК: 37.017
ІВАНОВА

А.В.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МОЛОДІ В СИСТЕМІ РОЗВИВАЮЧОГО НАВЧАННЯ

Українознавство як поліпредметна дисципліна має величезний потенціал пізнання студентами власної історико-культурної спадщини та осмислення глибинних взаємозв'язків з українською нацією, її державою. Адже основою українознавства є величезний пласт народної творчості, українського фольклору, який був провідною зіркою зокрема нашої літератури від "Слова о полку Ігоревім" до нинішнього століття.

Удосконалення змісту українознавчої роботи неодмінно приведе до інтерференції культур (загальноєвропейської, світової культури та української), тобто природного і закономірного взаємопроникнення. Щоб утвердити Українську державу, наша молодь мусить бути освіченішою, далекогляднішою, толерантнішою, більш інтегрованою у світову культуру й освіту. Практика показує, що в змісті навчально-виховної роботи велика увага приділяється питанням, які торкаються витоків української ментальності, духу, допомагають побачити красу землі, відчутти обов'язок і причетність до відродження культури. Тому першочерговим завданням є формування патріотизму як складової національного світогляду, як могутнього стимулу у боротьбі за розбудову незалежної України. Українознавчі цінності потенційно здатні відігравати роль об'єднуючого, консолідуючого фактора, посилити інтелектуалізацію освіти, створити нове інтелектуальне середовище в контексті викладання гуманітарних дисциплін, розкрити світоглядні й методологічні аспекти розвитку.

Один з найважливіших напрямків українознавчої роботи — формування об'єктивних знань про становлення і розвиток української нації, взаємин з іншими націями, досвід творення українською

нацією загальнозначущих, загальнолюдських вартостей, які збагатили світову культуру. Провідною ланкою залишається задоволення права студента на виховання в національному дусі, без чого не може виробитися здатності по-справжньому досягнути здобутки загальнолюдської культури.

Особливе місце займає проблема мови. Адже мова не лише найважливіший засіб спілкування, але й мислення, розвитку, самовираження. Саме з її допомогою людина повніше реалізує інтелектуальний потенціал. Бо “не умовних звуків, — як писав К.Ушинський, тільки вчиться дитина, вивчаючи рідну мову, але п’є духовне життя й силу рідної груді рідного слова” [12, 121-133].

Українознавчою основою логічно виступає в навчально-виховному процесі в першу чергу формування в студентській молоді любові й пошани до української мови, досконале володіння нею, вміння вправно й грамотно користуватися її усною й писемною формами та стильовими різновидами.

Поглиблене вивчення української мови дає студентам знання з різних аспектів українського мовознавства. Це — і стабільне володіння нормами української літературної мови, вмиле використання їх на практиці, користування нормативними посібниками: довідниками, словниками, енциклопедіями. Необхідним є вивчення прислів’їв, приказок, гуморесок, легенд, пісень, загадок, літописів, переказів, що формують і розвиває не лише мову, але й світогляд, навички грамотного письма. Шляхом українознавчої роботи студенти не тільки прилучаються до духовних здобутків рідного народу — традицій, звичаїв, культури, їм забезпечується єдність мовної освіти і розвиток мовлення студента, мовного етикету. Основу для роботи викладача складає також практична діяльність з навчання студентської молоді вмінням запису різних жанрів усної народної творчості в нерозривній єдності з грою, фантазією, спілкування з природою, що забезпечує творення естетичних і моральних ідеалів.

Мова несе в собі культурологічний аспект, є хребтом національної культури, тому її носії повинні дбати про її вишуканість, чистоту, добірність. Слід всіляко оберегати мовну специфіку, діалекти, які відбивають конкретні традиції, культуру мовлення, особливості регіону. Бо і Франко, Стефаник, Мартович, Кобилянська, Маковей прагнули творити єдину українську культуру, “тягнули у бік” Гуцульщини, Буковини, Бойківщини, Покуття [14, 94].

Ці підходи закладалися у творчості видатних педагогів різного періоду. Саме з таких міркувань творив “Граматику української мови” В.Симонович, яка була написана саме для потреб українських навчальних закладів, з орієнтацією на мову Наддніпрянської України [11, 92].

Мова точно, глибина відображає і справжній характер, і дух народу. Гумбольдівське визначення, що мова народу є його дух, і дух народу є його мова — незаперечне і щодо української мови як символу нації [15, 9].

Студентам даються систематичні відомості про історію української мови, культури, власне історію України. Добір матеріалу диференціюється з точки зору загальнофілологічного, загальнокультурного аспектів, вікових та психологічних особливостей. Кожний конкретний випадок, історичний факт містять в собі значний виховний потенціал. Тому й присутнім є заняття з мови, які переплітаються з діяльністю видатних вітчизняних мовознавців І.Огієнка, А.Кримського, Ю.Шевельова, Б.Грінченка [13]. Багатий фактичний матеріал обумовлює міждисциплінарний підхід у навчанні.

Адже вивчаючи теми, пов’язані з власними й загальними назвами, використовуються активні форми роботи, зокрема з творами відомих істориків Д.Яворницького, І.Крип’якевича, О.Апановича, коли, наприклад, досліджується походження прізвищ запорізьких козаків, опрацьовуючи легенду, етимологію, графічну систему сучасної української мови, зміст в українському алфавіті, лексикографію, синтаксичний матеріал, використовуються вдало підібрані історичні довідники, словники, відомі літературно-історичні пам’ятки: “Повість врем’яних літ”, твори Т.Шевченка, П.Грабовського, В.Симоненка, Л.Костенка.

В.Сухомлинський вважав, що патріотичне виховання молоді починається з найближчого і найконкретнішого — глибокої любові й пошани до своїх батьків, рідної мови, а звідси — й до України, до її народу, його історичного минулого [6, 56]. “Знай, бережи, збагачай, — писав він, — важливе духовне надбання свого народу — рідну українську мову. У мові відбувається ідейна спрямованість духовного життя людини, слово містить у собі невичерпні можливості для впливу на її світоглядну сферу” [10, 319].

Аналізуючи мовний компонент навчальних планів, програм, можна зробити висновок про зростання функцій української мови, що об’єктивно пов’язано з поглибленням зацікавленості, мотиваційними характеристиками студентів щодо українознавства, історії, літератури, мистецтва, педагогіки, традицій народної медицини, науки, символіки, тобто комплексом знань про український народ. І.Огієнко вбачав взаємозалежність між ступенем розвитку мови і ступенем розвитку народу: культура рідної мови зростає разом з національною самосвідомістю і культурою народу. Інтелігент, який не знає рідної мови, стверджує вчений, демонструє мовне лінивство та різномовну політичну несвідомість, завдає шкоди рідній мові, рідному народові [5, 16-17].

В українській ідеї М.Грушевського закладено єдність політичну і єдність мовну. Він застерігає не замикається у провінційній категорії, не розбивати велику українську землю на окремі літературні

мови і правописи, не чіпати того, що ділить і роз'єднує частини української землі, а пильнувати те, що єднає докупи. Тобто, мова у М.Грушевського розглядається як культурно-національна сила [1, 224]. Він нагадує про московське “таїнство”, що непомітно стирало межу між рідною і чужою мовами. “Треба доконче добре вчити, — пише М.Грушевський, — дітей рідною мовою, наука в народній школі повинна даватися рідною мовою” [3, 15].

В.Гумбольдт наголошував, що мова не просто засіб обміну, який служить взаєморозумінню, а воістину світ внутрішньої духовної сили. Соціальна природа мови визначається не комунікативною функцією, а є духом народу і стимулятором великої духовної роботи [4, 171]. “Різні мови — це не різні позначення предметів, а різне бачення його”, — узагальнює В.Гумбольдт [7].

Видатний український мовознавець О.Потебня, розвиваючи вчення В.Гумбольдта, виходить з того, що мова є не засобом позначення думки, а її створення. Це особливе, національно індивідуальне світобачення [8, 259].

При викладанні гуманітарних дисциплін в сучасних навчальних закладах значне місце відводиться літературі. Це надзвичайно важливий розділ, оскільки література особливо сприяє формуванню духовного світу людини, будить національну самосвідомість. У той же час література зазнає найсуттєвіших змін, позбавляючись від вульгарно-соціологічного підходу, заідеологізованості, застарілих методів, нехтування естетичними цінностями.

У літературу повернулися письменники “розстріляного відродження” і репресій, представники української діаспори, ті невмирущі твори, які показують все високе, справжню любов до України, принципово нова методика, яка базується на тому, щоб популяризувати високоестетичні твори, виходить з того, що дав митець своєму народові, Україні, людству.

Від митрополита Іларіона через Гізеля, Сковороду, Франка, Лесю Українку і, найперше, Шевченка до митрополита Липинського, сучасного Іларіона — Огієнка та багатьох інших черпає українська література світоглядну снагу і міць [9, 5].

Ознайомлення з українською східнослов'янською міфологією докняжого періоду, з мудрими літописами, народним золотословом у міфах, легендах, історичних думках, піснях, прислів'ях, приказках, із творчістю основоположників української риторичної думки, видатними діячами Київської Русі митрополитом Іларіоном, Кирилом Туровським через яскраву образність, емоційність, надзвичайну мелодійність сприяє формуванню якісно нових морально-етичних цінностей, громадянськості у студентів. “Слово могло дати людині щастя і безповоротно занепасти її, слово могло відганяти хворобу, зупинити злих духів, керувати фізичними явищами, творити дива...” [2, 59].

Звісно, ще багато вітчизняних ораторів залишаються маловідомими, але початок запровадження основ золотослова українського народу в зміст літературної освіти дає можливість опанувати раніше незнані підвалини національної риторики в контексті європейської літературно-естетичної думки. Все це сприяє подоланню стану периферійності, особливо коли студенти входять в світ блискучої риторики XVIII століття Софронія Ліхуда, Михайла Качова, Андрія Білобоцького, Стефана Яворського, пізніше — Феофана Прокоповича, видатного українського просвітителя.

Найпоширеніші напрямки роботи стосуються також фольклорно-побутового аспекту (особливе практичне значення має двотижнева фольклорна практика). Вивчення обрядовості, календар народних свят, народні ремесла і художні промисли, традиції української кухні, етикет свят і відносин, народна навчальна система, дотримання традицій і звичаїв, моральні, фізичні, етичні ідеї та принципи, народні ігри, національно-державницькі свята і урочистості, обрядова символіка, жінка-берегиня родинного вогнища, побутові символи — ось далеко не все, що закладено у зміст навчально-виховної діяльності педагогів при формуванні українознавчих понять.

Значне місце у формуванні духовності молоді належить родинно-побутовій культурі. Йдеться про стосунки в сім'ї, шанобливе ставлення до кожного члена сім'ї, своєї родини. Зміст родинно-побутової культури спрямований на збереження рідної мови, традицій, обрядів, єдність поколінь, безперервності минулого, сучасного і майбутнього нації.

Вірність Україні, своєму народові, розуміння громадянського обов'язку, готовності стати на захист свого народу мають бути важливими якостями кожної людини. Українознавство як предмет спирається на моральні цінності рідного народу, його ідеї, ідеали, погляди, поведінкові норми. Положення щодо єдності національного та загальнонародного спрямовує українознавство на об'єктивне висвітлення особливого й загального в історії та культурі народів світу, запобігає перебільшенню або зреченню від національних традицій і культур, байдужого ставлення до держави.

Родинна педагогіка, етнопедагогіка завжди були основним підґрунтям виховання кожної людини. Родинне виховання потребує підвищення статусу в житті всієї держави. Саме в сім'ї закладаються основи характеру людини, її світогляду, культури. Реалізація в родинному вихованні ідей та традицій сім'ї, родоводу закладає гуманістичні засади процесу формування особистості.

Засвоюючи коліскові пісні, казки, прислів'я, примовки, приказки, перекази та літописи, студенти черпають з них емоційно-моральні та естетичні цінності. В усній народній творчості чільне

місце відводиться хліборобським святам, традиціям, які висвітлюють гармонію у відносинах людини і природи.

Висвітленню народної символіки присвячена низка публікацій В.І.Сергійчука. Розкриваючи національну символіку як культурну спадщину народу, що зберігає філософські, політичні, ідейно-моральні скарби пізнання культури етносу, ми формуємо у студентів високі патріотичні почуття та культуру. Глибоке вивчення національної та народної символіки сприяє осмисленню історії свого народу, сприяє розвитку творчої уяви, виробленню і зміцненню патріотичних почуттів.

Формування громадянських рис передбачає художньо-естетичну освіченість і вихованість особистості. Народ завжди прагнув будувати своє життя за законами краси. Виховуючи у студентів естетичні погляди, смаки, які ґрунтуються на народній естетиці, національне виховання передбачає формування навичок гарної поведінки, доброзичливого ставлення до людей, вироблення умінь власноручно примножувати культурно-мистецькі надбання народу.

Оскільки декоративно-ужиткове мистецтво пов'язане з повсякденним побутом, то ознайомлення з ним допомагає кожному студенту правильно формувати естетичні погляди, смаки, що ґрунтуються на народній естетиці. У збереженні національної культури важливе місце належить художнім промислам та ремеслам.

Використання в роботі зі студентами надбань народної педагогіки, трудових традицій українців, мудрих хліборобів сприятиме їх підготовці до самостійного життя.

Проаналізувавши питання ми дійшли висновку, що в основі українознавчого характеру викладання гуманітарних дисциплін — передача молодому поколінню світогляду в народному дусі, пізнання навколишнього світу і загальних законів розвитку природи та суспільства. Оволодіваючи цією системою, можна сподіватися на краще засвоєння студентами знань з історії, географії, гігієни, етики, літератури, агрономії, що вони керуватимуться в житті етичними принципами обов'язку і моралі, що сприятиме розвитку їхніх розумових і фізичних здібностей. Для цього потрібно створювати умови для розширення пізнання української культури, літератури, історії, долаючи оцінки меншовартості.

ЛІТЕРАТУРА

64. Бондаренко С.М. Урок — творчество учителя. – М.: Знание, 1974. – 64с.
65. Вykлади давньослов'янських легенд або міфологія / Укл. Я.Головацький. – К.: Доверие, 1991. – 96с.
66. Грушевський М. Про українську мову і українську школу. – К.: Веселка, 1991. – 46с.
67. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. – М.: Прогресс, 1984. – 397с.
68. Захлюпана Н.М. І.Огієнко про різномовні обов'язки // Мова і культура нації: Тези доп. регіон. наук.-практ. конф.: 9-10 жовт. 1990р. – Львів, 1990. – С.16-18.
69. Кіндрат В.К. Національно-патріотичне виховання учнів у педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського // В.О.Сухомлинський і сучасність. Науково-метод. збірник. – К., 1994. – Вип. 1. – С. 56-58.
70. Пархонюк Л. Роль мови у вираженні етнічного менталітету: В. фон Гумбольдт. О.Потебня про це // Духовні скарби українського народу в житті молоді./ 36. ст. і матеріалів всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 5-річчю Терноп. т-ва «Вертеп», 24-25 лют. 1994р./ - Тернопіль, 1994. – С. 172-174.
71. Потебня А.А. Язык и народность // Эстетика и поэтика. – М., 1976. – С. 259.
72. Степанидин Б. Викладання української літератури в школі. Метод. посібник для вчителя. – К.: РВЦ, - “Проза”, 1995. – 254с.
73. Сухомлинський В.О. // Вибр. тв.: у 5 т. – К., 1977. Т.3 – С. 585-656.
74. Терлак З.М. “Граматика української мови” Василя Симоновича // Мова і культура нації: Тези доп. регіон. практ. конф. 9-10 жовт. 1990р. – Львів, 1990. – С. 92-93.
75. Ушинський К.Д. Рідне слово // Вибрані пед. твори: в 2-х т. – К., 1983. – Т. 1. – С. 121-133.
76. Філіпчук Г.Г. Українська етнокультурна в змісті національної та педагогічної освіти: Автореф. дис. ... доктора пед. наук. – К., 1996. – 21с.
77. Чорненький Я.Я. Духовність нації в її творцях та творіннях. – С.93-94.
78. Явір В.В. Мова і духовність нації // Літературознавство “Просвіта” і духовний ідеал українця: Матеріали всеукр. наук.-практ. конф. – Кривий Ріг, 1994. – С. 9-10.

Одержано редакцією 26.04.2002.

УДК: 373.02
ОГУРЦОВА

С.В.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАНЯТЬ ЛІПЛЕННЯМ У КОНТЕКСТІ “БАЗОВОГО КОМПОНЕНТУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ”.

ЗМІСТ

Вступне слово.....	3
Малафійк І.В. Системний підхід у дидактиці.....	4
Коновалова В.Б. Комунікативність як один з виразників системно-розвивального підходу під час вивчення іноземної мови у вищому навчальному закладі.....	9
Шевчук О.А. Системний підхід у реалізації програми “Основи валеології”.....	11
Пеньковська Н.М. Рефлексія як новоутворення молодшого шкільного віку.....	13
Іванова Л.І. Літературна освіта молодших школярів у системі розвивального навчання.....	16
Воронюк І.В. Розвиваючі психологічні засоби стимулювання творчості молодших школярів.....	18
Єдімент Л.І. Застосування музичних редакторів в умовах системно-розвивального навчання учнів середніх класів.....	21
Поніманська Т.І. Філософсько-педагогічна сутність гуманістичного виховання.....	23
Пальчевський С.С. Розвиваючі основи контролю і оцінки сугестопедичної навчальної діяльності.....	26
Дичківська І.М. Система розвивального навчання О. Декролі як інноваційна педагогічна технологія.....	29
Максим’юк С.П. Суть, передумови та етапи становлення системи розвивального навчання.....	32
Бєлова С.А. Проблеми розвивального навчання в теорії та практиці німецької реформаторської педагогіки початку ХХ ст. (“педагогіка особистості”).....	34
Бандура Р.Р., Рудь Г.В. Розвивальне навчання в історичному аспекті.....	38
Хролець О.І. Виховний і розвивальний потенціал уроків читання.....	41
Мороз Л.В. Проблема засвоєння лексики як розвитку розумової діяльності студентів.....	43
Галатюк Ю.М. Проектування творчої навчальної діяльності з фізики як система дидактичних задач.....	47
Малафійк І.В., Опанасик А.В. Окремі шляхи реалізації продуктивного навчання у системі підготовки майбутнього спеціаліста.....	51
Остапчук М.В., Бабійчук Т.П. Шляхи підвищення ефективності навчального процесу.....	54
Суботіна Ю.А. Сприйняття геометричних образів учнями 5-6 класів на уроках математики за допомогою візуальних засобів POWER POINT.....	58
Малафійк О.І. Про організаційно-педагогічні заходи з розвитку уяви та образного мислення у школярів на комп’ютерній основі.....	60
Пікалова В.В. Педагогічні можливості використання макроконструкцій у пакетах динамічної геометрії.....	61
Семенюк М.П., Степанюк С.В. Оптимізація корекційного навчання молодших школярів із загальним мовним недорозвитком.....	64
Оксенюк О.В. Духовний розвиток – системоутворюючий чинник гуманітарних знань.....	67
Мунтян С.Г. Методологічний аспект навчання студентів іноземних мов.....	69
Соколовська С.В. Рухливі ігри на заняттях з іноземної мови в дитячому садку.....	71
Редько В.Г. Визначальні тенденції в конструюванні змісту шкільного підручника іноземної мови.....	75
Поривай С.Д. Творчий розвиток особистості школяра засобами музичного мистецтва.....	78
Швидків Г.Р. Дидактичні принципи вокального навчання студентів музично-педагогічних факультетів вищих закладів освіти.....	82
Кіндрат В.К. Проблема сенситивних періодів онтогенезу молодшого школяра у фізичному вихованні.....	85
Вербець В.В. Теоретичні основи формування соціологічної культури молоді.....	87
Фіщук В.Г. В.О.Сухомлинський про самовиховання підлітків.....	90
Терешко Л.В. Актуальність проблеми формування загальнолюдських цінностей особистості.....	92
Цюлюпа С.Д. Культура вільного часу студентів.....	95
Граб О.В. Вирішення проблем освіти у вихованні молоді через організацію дозвілля.....	99
Середович В.В. Розвиток пізнавальної активності молодших учнів на основі поєднання навчання з образотворчою діяльністю.....	101
Степанець Л.І. Удосконалення мовленнєвої діяльності школярів в умовах гурткової роботи школи.....	104
Новоселецький М.Ю., Янцур М.С., Дем’яненко І.О., Федорова І.Л. До проблеми адаптації студентів-першокурсників рівненського державного гуманітарного університету.....	105
Бондаренко М.І. Активізація навчального процесу у вищому навчальному закладі через самостійну роботу студентів.....	113
Сілков В.В. Дякі аспекти створення концепції теоретико-методичних основ особистісно-зорієнтованого навчання математики молодших школярів.....	117
Ікуніна З.І., Трубник І.В. До питання формування розумових операцій у дошкільників при проведенні дидактичних ігор та занять.....	121
Семеног О.М. Формування мовної особистості майбутнього вчителя.....	125
Дронова О.О. Психолого-педагогічні умови розвитку дитячого малюнка засобами казки.....	130

Іванова А.В. Проблема формування національної самосвідомості молоді в системі розвиваючого навчання.....	134
Огурцова С.В. Особливості занять ліпленням у контексті “Базового компоненту дошкільної освіти в Україні”.....	137
Джура О.Ф. Основні наукові принципи Б. Яворського у вченні про ладову організацію музичного мистецтва.....	140
Гаврилова Г.П. Літературна підготовка майбутніх учителів-словесників в умовах національного відродження (народознавчий аспект).....	144
Герман Н.В. Безпека життєдіяльності дитини у педагогічних поглядах М.М. Коцюбинського.....	148
Водолага Н.В. Добір методів навчання в роботі з дітьми різного віку.....	150
Ярмак Т.М. Деякі питання підвищення ефективності індивідуальних занять з фортепіано.....	155
Журба Л.В. Навчання домашнього читання англійською мовою на комбінованих факультетах (англійська мова як друга спеціальність).....	160
Георгян Н.М. Ритміка як засіб розвитку рухової культури дітей старшого дошкільного віку.....	166
Маркус Н.В. Особливості застосування інформаційних технологій як засобу гуманізації навчання молодших школярів.....	171
Гумінська О.О. Розвивальне навчання на уроках музики.....	173
Відомості про авторів	177

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 23

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Редактор збірника наукових праць Малафіїк І.В.

Технічний редактор Курченко Н.Б.

Комп'ютерна верстка Хомяк О.Л.

Здано до набору 12.08.2002 р. Підписано до друку 31.10.2002 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 25,65. Обл. вид. арк. 26,54. Замовлення № 15/1. Наклад 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59   **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 22. —
Рівне: РДГУ, 2002. — 180 с.**

ISBN 966 — 7281 — 07 — 4.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії і практики розвивального навчання, а також з питань педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20